

DZIESIĘĆ KLUCZOWYCH STRATEGII

1. Konsolidacja Iberoamerykańskiej Przestrzeni Wiedzy (z hiszp. EIC)

W ostatnich latach wprowadzono i wspierano inicjatywy istotne z perspektywy tworzenia EIC, jednak ich konsolidacja wymaga podjęcia nowych zobowiązań oraz silniejszego i bardziej zdecydowanego zaangażowania w następujących obszarach: mobilność studentów i pracowników; uznanie okresu studiów poza uczelnią macierzystą i przeliczanie punktów zaliczeniowych; porównywanie struktur nauczania, nostryfikacja tytułów naukowych, akredytowanie instytucji naukowych i badań.

Ta strategia wymaga zarówno głębokiego zaangażowania władz publicznych ze wszystkich zainteresowanych krajów, jak i zintensyfikowanego działania uczelni w celu kontynuacji budowania EIC na bazie porozumień i umów, dzięki którym możliwe byłoby wyeliminowanie ograniczeń administracyjnych, budżetowych i akademickich, które wciąż utrudniają nam pracę.

Ponadto konieczne jest podejmowanie działań z udziałem rządów, instytucji publicznych, przedsiębiorstw prywatnych, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w celu wykorzystania możliwości, które oferują współczesne zróżnicowane narzędzia współpracy regionalnej i ponadnarodowej.

2. Odpowiedzialność społeczna i środowiskowa uniwersytetów

Odpowiedzialność wobec społeczeństwa i środowiska to podstawowe zobowiązanie uniwersytetów, które pragną odpowiadać na wyzwania swojej epoki i potrzeby otoczenia przyczyniając się w ten sposób do integracji społecznej, dobrobytu, rozwoju. Mogą przyczyniać się do rozwoju kreatywności, przekazywania wartości, transformacji społeczeństwa, wyrównywania możliwości i ochrony środowiska.

Odpowiedzialność społeczna polega na realizacji całej gamy zróżnicowanych inicjatyw i działań, z których następujące są priorytetowe: zwiększenie dostępności uczelni wyższych, szczególnie dla kandydatów z uboższych rodzin; kształcenie w duchu wartości, zasad i w oparciu o umiejętności; wzmocnienie polityki równości płci; pomoc grupom społecznym o szczególnych potrzebach; obrona integracji społecznej i dbałość o bardziej zrównoważony rozwój, gdzie ochrona środowiska nieodwołalnie staje się centralnym przedmiotem zainteresowania.

Uczelnie iberoamerykańskie mają niewątpliwie niezwykle istotny wpływ na swoje najbliższe otoczenie instytucjonalne, gospodarcze i społeczne i tym samym stają się głównym motorem postępu w skali lokalnej. Rola uniwersytetów, ściśle współpracujących z rządem i instytucjami publicznymi, jest decydująca w procesie wdrażania lokalnych projektów rozwojowych, które skutecznie łączyłyby kształcenie i działalność badawczą z potrzebami otoczenia. Dzięki nim tworzono by mechanizmy łączące system produkcyjny z systemem kształcenia, które ułatwiałyby tworzenie firm i wejście na rynek pracy absolwentom szkół wyższych.

3. Więcej informacji na temat uczelni iberoamerykańskich

Warunkiem koniecznym przejrzystości, wydajności, sprawiedliwości i rzędności jest dostęp do wyczerpujących i rzetelnych informacji na temat każdej z instytucji, a także na temat różnorodnych systemów krajowych rozpatrywanych jako całość. Celem jest przekazanie informacji na temat każdej z instytucji – o jej działalności i programach dla studentów i pracodawców, a co za tym idzie, także o korzyściach dla rządu i społeczeństwa obywatelskiego.

Zadanie to ma szczególne znaczenie w obecnych czasach, kiedy pozycja danego uniwersytetu oraz ogólna opinia na temat szkolnictwa wyższego zależne są od niekompletnych i omylnych rankingów, które niejednokrotnie niesłusznie stają się probierzem prestiżu danej uczelni.

Uczelnie iberoamerykańskie, nie rezygnując z działań w celu poprawy swojej pozycji w międzynarodowych rankingach, chcą opracować bardziej adekwatne narzędzia pozyskiwania i porównywania informacji o wielowymiarowym charakterze – informacji, które właściwie odzwierciedlałyby różnorodność instytucji, ich misji i kultur organizacyjnych, a także odmienne cele oraz wpływ wywierany na środowisko społeczne i akademickie.

4. Uwzględnienie oczekiwań studentów

W nowych pokoleniach studentów można zaobserwować szybkie zmiany – w zachowaniu, zdolnościach, profilach, umiejętnościach, sposobach i formach komunikacji. Zmiany te pociągają za sobą liczne wyzwania, którym uczelnie muszą stawić czoła.

Do tych wyzwań należą między innymi: budowanie relacji z wykorzystaniem innego języka i innych środków; oferta programowa zorientowana na specjalistyczne kompetencje oraz na wykorzystanie wiedzy w praktyce; permanentne udoskonalanie programów nauczania i przygotowywanie nowatorskich kierunków (łączonych i międzywydziałowych), które jednocześnie odpowiadałyby zapotrzebowaniom rynku pracy; mechanizmy promujące wspólne uczenie się, wsparcie pedagogiczne, społeczne i emocjonalne dla wszystkich studentów; wprowadzenie specjalnych projektów dedykowanych osobom, które mogą mieć trudności z nauką oraz programy ułatwiające pogodzenie nauki z pracą.

Innym wyzwaniem jest uelastycznienie programów studiów w celu promocji mobilności studenckiej, ograniczenia przedwczesnego przerywania nauki, nawiązania współpracy z pracodawcami i ułatwienia korzystania z doświadczenia i wiedzy specjalistów.

5. Ciągłe kształcenie i podnoszenie kwalifikacji kadry akademickiej

W systemach szkolnictwa wyższego ciągłymi bolączkami są czynniki warunkujące jakość nauczania: brak odpowiednich proporcji pomiędzy wielkością wydziałów a liczbą zatrudnionych wykładowców; niedobór zasobów i sprzętu koniecznego do nauczania, słabo rozwinięta infrastruktura. Praca nad tymi elementami powinna być priorytetem dla uczelni iberoamerykańskich.

Należy koniecznie zastanowić się nad wprowadzeniem rygorystycznego systemu selekcji kadry akademickiej; opracować przejrzyste wymogi dotyczące awansu naukowego; dysponować systemem podnoszenia kwalifikacji; wzmacniać motywację i promować systemy oceniania wykładowców, zachęcać do innowacyjności i korzystania z nowych metod i technik pedagogicznych; promować wykorzystywanie technologii cyfrowych w dydaktyce i zwiększać międzynarodową mobilność pracowników naukowych.

Podsumowując, należy stworzyć warunki, które przyczyniałyby się do utrzymania i przyciągania na uczelnie najlepszych wykładowców. Jest to najważniejszy cel, do którego należy dążyć w oparciu o dostępne środki i działania zaplanowane przez poszczególne uczelnie iberoamerykańskie.

6. Gwarancja jakości nauczania i dopasowanie metod edukacyjnych do potrzeb społecznych

Osiągnięcie tego fundamentalnego celu przez uczelnie iberoamerykańskie wymaga podjęcia

działań w trzech obszarach.

Po pierwsze, należy starać się znaleźć równowagę pomiędzy wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami, wprowadzać interdyscyplinarne metodologie, ułatwiać zdobywanie nowych umiejętności zawodowych, aktualizować metody nauczania i uczenia się oraz poszerzyć zakres użycia technologii cyfrowych.

Po drugie, należy dysponować narzędziami, które umożliwią zrozumienie potrzeb społecznych, wprowadzać skuteczne metody wspierające wejście absolwentów na rynek pracy oraz opracować lepiej zdefiniowane plany ustawicznego kształcenia.

Wreszcie, należy zadbać o jakość programów nauczania poprzez wprowadzenie procesu akredytacyjnego organizowanego przez niezależne agencje z myślą o kandydatach na urzędy publiczne. Procesy te powinny być przeprowadzane w oparciu o standardy międzynarodowe i ściśle określone kryteria akademickie, jednocześnie jednak nie powinny stanowić dla uczelni ciężaru biurokratycznego. System musi być oparty na zaufaniu i działać jako bodziec skłaniający uczelnie do autoregulacji i samooceny – nie powinien być wyłącznie zewnętrznym mechanizmem kontrolnym nadzorującym działanie szkolnictwa wyższego.

Podsumowując, państwo powinno być gwarantem profesjonalizmu uczelni, zapewnić im wsparcie instytucjonalne, odpowiednie finansowanie i respektować ich niezależność.

7. Usprawnienie prac badawczych, transfer wyników badań i wprowadzanie innowacji

W społeczeństwie iberoamerykańskim uczelnie są głównym źródłem wiedzy o wysokiej jakości. To właśnie uniwersytety są instytucjami, przed którymi w pierwszej kolejności stoi zadanie, aby wykonać krok naprzód w dziedzinie badań, opracowując innowacyjne rozwiązania i wdrażając ich wyniki.

Uczelnie powinny poszerzać swoje zdolności badawcze, poprawiając wydajność i jakość wyników, a także zwiększając ich wykorzystanie we wdrażaniu innowacyjnych procesów. Należy dbać o wzajemną współpracę między uczelniami, a także między uniwersytetami i innymi zainteresowanymi stronami.

Pozwala to wykorzystać wiedzę, aby zwiększyć konkurencyjność gospodarki, produkcję, zamożność, zatrudnienie, innowacyjność i przyczynić się do integracji społecznej.

Środowisko akademickie powinno dołożyć starań, aby stworzyć ośrodki doskonalenia zawodowego promujące mobilność pracowników pomiędzy uczelniami i firmami; opracować politykę ochrony i transferu wyników badań naukowych oraz rozwoju programów współpracy międzynarodowej; wzmacniać innowacyjność i przedsiębiorczość, kontakty z firmami i programy wsparcia funduszy kapitału zaangażowanego i tworzenie przedsiębiorstw typu spin-off.

Aby stawić czoło omawianym wyzwaniom, należy koniecznie uzyskać większe finansowanie z sektora publicznego i prywatnego, zarówno krajowego, jak i międzynarodowego. Bardzo istotne jest posiadanie planu strategicznego, który przyczyni się do udoskonalenia organizacji i poprawy zarządzania krajowymi systemami nauki i technologii przy współpracy rządu, firm prywatnych, uczelni i ośrodków badawczych.

8. Zwiększenie internacjonalizacji i inicjatyw w ramach mobilności

Internacjonalizacja środowiska akademickiego jest niezbędna i powinna przebiegać w trzech wymiarach. Z jednej strony, należy zwiększać atrakcyjność uniwersytetów iberoamerykańskich, z drugiej zaś wzmacniać narzędzia i kulturę umiędzynarodowienia ośrodków szkolnictwa wyższego, co sprzyja uczestnictwu w programach, sieciach i programach współpracy międzynarodowej. Wreszcie należy dołożyć starań, aby wypracować strategie promocyjne przyciągające na uczelnie studentów, badaczy i wykładowców z zagranicy.

Mobilność, będąca jednocześnie przyczyną i skutkiem internacjonalizacji, wymaga dodatkowego zaangażowania w celu pokonania trudności natury finansowej, administracyjnej i akademickiej. Pozwala to na redukcję problemów, wzrost poziomu mobilności i zaspokojenie rosnącego zapotrzebowania zarówno w wymiarze fizycznym, jak i wirtualnym, a jednocześnie umożliwia spojrzenie na zagadnienie z nowej perspektywy pozwalającej na identyfikację talentów i wspieranie mobilności w regionie i między różnymi częściami świata.

9. Pełne wykorzystanie technologii cyfrowych

Technologie cyfrowe są źródłem transformacji aktualnego systemu kształcenia, przyczyniając się do głębokich zmian i innowacji (czasami zakłócających ustalony porządek rzeczy) w sposobach wytwarzania, odtwarzania, przekazywania, gromadzenia i dostępu do wiedzy.

Przystosowanie się do procesu nieustających zmian jest nieuniknionym wyzwaniem dla uczelni iberoamerykańskich, które nie podjęły jeszcze wystarczająco intensywnych działań w zakresie technologii cyfrowej, które pozwoliłyby im na pełne wykorzystanie ich potencjału.

W tym obszarze, współpraca pomiędzy uniwersytetami jest szczególnie pomocna: promuje inicjatywy w zakresie badań nad modelami wsparcia i rozwój tych modeli, a także przygotowywanie cyfrowych materiałów dydaktycznych; wspiera ustawiczne kształcenie się przy użyciu zasobów dostępnych w Internecie; oferuje ujednolicone usługi badawcze; pozwala kształtować politykę i programy darmowego szerzenia wiedzy; przyczynia się do udostępniania wspólnych zasobów; wspiera rozwój otwartych programów kształcenia online (MOOCs) i tworzenie akredytowanych sieci pozyskiwania wiedzy o wysokiej jakości, dostosowanych do lokalnych i globalnych procesów.

Wszechobecność technologii cyfrowych pociąga za sobą konieczność odpowiedzi na nowe potrzeby. Jedną z nich jest ewolucja współpracy między instytucjami, przyczyniająca się do tworzenia sojuszy międzynarodowych na rzecz kształcenia i innowacji. Innym wyzwaniem jest koordynacja agencji akredytacyjnych w zakresie nadawania uprawnień do prowadzenia zajęć w oparciu o technologię cyfrową.

10. Adaptacja do nowych systemów organizacji, zarządzania i finansowania

Jest to warunek konieczny skutecznego funkcjonowania uczelni obszaru Iberoameryki i fundament ich niepodważalnej autonomii, niezależności i swobody działania.

Renomowane uczelnie o najbardziej ugruntowanej pozycji na arenie międzynarodowej skupiają utalentowanych pracowników i studentów, dysponują dużymi środkami finansowymi i pozafinansowymi, a ich zarządzanie określić można jako profesjonalne i elastyczne. Osiągnięcie wymienionych parametrów powinno stać się celem strategicznym uczelni w Iberoameryce. Uniwersytety powinny wprowadzić sprawnie działającą, nowoczesną strukturę organizacyjną; zatrudniać wykwalifikowaną i odpowiedzialną kadre; korzystać z najnowocześniejszych technik zarządzania. Powinny dążyć do wprowadzenia procedur administracyjnych z wydajnymi systemami informowania ułatwiającymi podejmowanie decyzji, które zwiększąby skuteczność funkcjonowania uczelni.

Tym samym, należałoby zastosować przejrzyste zarządzanie implikujące odpowiedzialność wobec społeczeństwa i państwa. Uczelnie powinny posiadać odpowiednie finansowanie i dysponować nim w myśl sprawiedliwych zasad, powinny posiadać skuteczne polityki

stypendialne i programy pomocowe, korzystać w dużym stopniu ze wsparcia publicznego, jednocześnie starając się o dywersyfikację źródeł dochodów, między innymi poprzez waloryzację i transfer wiedzy.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ

1. System uznawania dyplomów i tytułów naukowych oraz okresu studiów poza uczelnią macierzystą jako niezbędny element rozwoju Iberoamerykańskiej Przestrzeni Wiedzy mający na celu ujednoczenie zasad w tym zakresie.

2. Programy odpowiedzialności społecznej (Współpraca Społeczna i Wolontariat Uniwersytecki) – konkretne programy prowadzone przez poszczególne uczelnie w ramach Universia, mające na celu podejmowanie inicjatyw społecznych we współpracy z administracją państwową, firmami i innymi partnerami społecznymi, zmierzające do zaangażowania społeczności akademickiej w inicjatywy społeczne.

3. Plany zrównoważonego rozwoju lokalnego wspierające zrównoważony rozwój na poziomie lokalnym i regionalnym, promujące przedsiębiorczość i innowacyjność opartą na wiedzy, będące owocem bliskiej współpracy pomiędzy uczelniami i firmami, organami administracji i partnerami społecznymi.

4. System informacji szkolnictwa wyższego Iberoameryki jako czynnik integrujący systemy krajowe lub stowarzyszenia i sieci uniwersyteckie, którego celem jest gromadzenie i analiza danych i kluczowych wskaźników dotyczących działania uczelni oraz dalsze przekazywanie tych informacji.

5. Ponadnarodowe programy doskonalenia rozwijane poprzez międzyuczelniane, akredytowane studia magisterskie i podyplomowe organizowane przez ponadnarodowe sieci uniwersytetów, ze szczególnym naciskiem na mobilność i technologie cyfrowe.

6. Programy praktyk zawodowych i przedsiębiorczości dla studentów, organizowane przez uczelnie we współpracy z rządami, firmami i instytucjami, mające na celu promowanie kształcenia opartego na zajęciach praktycznych, przedsiębiorczości i doświadczenia zawodowego, zarówno w sektorze administracyjnym, jak i prywatnym, ze szczególnym

naciskiem na MŚP.

7. Iberoamerykańska inicjatywa kształcenia kadry akademickiej mająca na celu podnoszenie kwalifikacji i nieustanne kształcenie kadry akademickiej, promowanie mobilności, aktualizację metodologii nauczania i dostępność materiałów dydaktycznych, przy wsparciu ze strony sieci Universia.

8. Projekt „Iberoameryka badawcza” wspierający kształcenie kadry naukowej, oparty na współpracy uczelni, firm i administracji państwowej, stworzony w celu pobudzenia potencjału badawczego obszaru Iberoameryki. Odbywa się poprzez kształcenie pracowników naukowych w strategicznych sektorach w celu zwiększania kreatywności i wydajności pracy, a także poprzez publikację i promowanie wyników badań.

9. Iberoamerykański program mobilności promujący różnorodne działania w zakresie internacjonalizacji i mobilności akademickiej, zarówno fizycznej, jak i online. Realizowany przy pomocy uniwersyteckich jednostek ds. internacjonalizacji powołanych w celu promowania współpracy między uczelniami.

10. Iberoamerykańska przestrzeń cyfrowa stworzona w celu wzmocnienia współpracy między uczelniami w zakresie rozwoju i wspólnego korzystania z nowych technologii, nowych dziedzin nauki i metod nauczania (w tym MOOCs), z wykorzystaniem dotychczasowego doświadczenia, zasięgu i zasobów sieci Universia.

11. Plany wspólnego użytkowania dużej infrastruktury naukowo-technicznej i sprzętu, zakładające rozbudowę infrastruktury, a także rozsądne i racjonalne korzystanie z zasobów akademickich na podstawie map dużych obiektów naukowo-technicznych dostępnych w regionie. Plany mają być wdrożone po sporządzeniu map rozmieszczenia dużych obiektów naukowo-technicznych i po przygotowaniu strategii zarządzania.

Rio de Janeiro, 29 lipca 2014 r.